

בית מדרש

355

בשבילי הפרשה

פרשת בהעלותך תשע"ט

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	8:18
Brooklyn, NY	8:12
Chicago, IL	8:09
Johannesburg, S. Africa	5:06
Lakewood/Deal, NJ	8:11
London, UK	9:06
Los Angeles, CA	7:49
Manchester, UK	9:23
Monsey, NY	8:14
Montreal, Quebec	8:28
Passaic, NJ	8:13
Toronto, Ontario	8:44
Yerushalayim	7:12
Zurich, Switzerland	9:08

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

בהעלתך

אונס במצוה וגם בלי האונס לא היה עושה

ברש"י בפרשה שלא עשו אלא פסח זה במדבר, וכתבו הטעם כי לא מלו במדבר. וע' ביבמות ע"ב ע"א שלא מלו במדבר מתיר טעמי חדא משום חולשא דאורחא ואי בעית אימא משום דלא נשבה להו רוח צפונית כדי שלא לפזר הענן. וכתב הבית הלוי דשני טעמים אלו שניהם צריכים כי לאלו שבתוך הענן לא היה חולשא דאורחא, אך פטורים הם משום דלא נשבה להו רוח צפונית כדי שלא לפזר הענן. אבל לאלו שמחוץ לענן לא היה טעם זה משום דלא נשבה להו רוח צפונית דהרי לא היה להם הענן ולא שייך מחוץ לענן הטעם כדי שלא לפזר הענן וע"כ הא דלא מלו מחוץ לענן היינו משום חולשא דאורחא. וכתב שם דהא דלא נשבה הרוח היינו רק בפנים וזהו דאמר דלא נשבה להו רוח צפונית.

וביאר הבית הלוי דיש חילוק בין אלו שהיו בתוך הענן ואלו שהיו חוץ מהענן ולכן אלו שבתוך הענן הרי לא מלו משום אונס דלא נשבה להו רוח צפונית ומה"ט אין להם עונש במה שלא מלו כיון שהיו אנוסים. אך אלו שמחוץ לענן הרי הא דלא מלו היינו משום חולשא דאורחא וזה לא היה אלא משום שיצאו חוץ לענן משום עבירה שלהם וכיון שהם חטאו ברצון וגרמו להם האונס לכן אין בזה דין אונס וכיון שאין להם פטור אונס לכן היה להם עונש מדה כנגד מדה שחתכו עמלק את ערלותיהם. ומבואר בדבריו דכל שהכניס עצמו לתוך האונס אין לזה דין אונס וכמו שכבר ביארנו.

והוסיף שם בבית הלוי דלכא' קשה דאע"ג שיש לו דין רצון כיון שברצונו הכניס עצמו לאונס ולכן חשיב שמבטל מצות מילה ברצון, והרי אמילו אם היו נשארים בתוך הענן מ"מ לא היו עושים המילה משום דלא נשבה להו רוח צפונית וא"כ אמאי הוי בזה מבטל מצות מילה. ותי' כיון דאם היו בתוך הענן לא היו פטורים ממילה אלא שלא היו עושים המילה משום אונס לכן עדיין חשיב שמבטל מצות מילה המוטל עליו. ומבואר מדבריו דמי שהיה פטור מן המצוה משום אונס ומבטל המצוה באופן אחר חשיב שמבטל המצוה ברצון כיון שהיה עליו חיוב המצוה.

דברי רבותינו

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (ט"ח)

בספרי (דברים יגה): אחרי ה' תלכו-
זה הענן, והיא מצוה לדורות. ע"ש.

מקשה מרן המשגיח הגה"צ רבי
ירוחם ליוואוויץ צוק"ל: הרי בנ"י
הלכו במדבר אחרי הענן, ומה שייך
בזה מצוה לדורות כשאין לנו ענן?

ותירץ: טעות היא לחשוב שהענן
שהנחה את בני ישראל היה רק לדור
ההוא שלא ידעו את הדרך במדבר במשך
ארבעים שנה. אלא האמת היא שבנ"י
במדבר היו בדרגה של "על פי ה' תלכו",
והיינו שכל הנהגתם, הרוחנית והגשמית,
הייתה רק על פי האמונה, "אחרי ה' אלך"
ק"כם תלכו" ללא עצמיות כלל. בדרגת
אמונה זו ירדו לים, וע"ז נאמר "לכתך

דברי חכמים

מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליוואוויץ צוק"ל

י"ח בסיוון תרצ"ו

בחורף תרצ"ו ריחפה על יהדות
פולין גזירה לאסור את השחיטה
היהודית. המאבק על גזירה זו ב"סיים"
(בית הנבחרים) הפולני נמשך כמה
שבועות. אין לתאר את צער אדמו"ר
על מחשבת שונאי ישראל זו, שראה
בה גזירה מן השמים לערטל את כלל
ישראל ממצות הקדושה.

בשבועות שהמאבק נמשך, לא הסיח
דעתו ממנו, עקב אחריו ממש משעה
לשעה, הנהיג בישיבה אמירת תהלים ואבי
נו מלכנו באמרו כי גזירה כזאת מחייבת
תשובה, והזמן אינו נופל מעש"ת. בתקר
פה זו גילה עניינים נוראים בענין הגלות,
דרכי זכיית התורה ונטילתה ועוד. אדמו"ר
ממש "החלה עצמו" על הכלל ישראל בצ'
רתו ומצות הקדושה, וראו כולם עד כמה
דבק לבו במצוות השי"ת עד כדי מסי"נ.

כאשר הרגיש אז לא בטוב היה ברור
לכולם כי מה שלקח את הגזירה כל כך אל
לבו החלה אותו ממש. ברם, מצבו הוחמר
והרופאים נלאו לעמוד על טיב מחלתו.
בימי הספירה אמר את ההמשך הנפלא
"ובעל הבית דוחק" שבו היה סיום דבריו.

אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

מתוך דרגת אמונה זו זכו לענן. אנו לא
היינו מסוגלים כלל לחיות ע"פ הענן. רק
דור המדבר שהיו בדרגה כזו של אמונה היו
מסוגלים לכך.

זו המצוה לדורות, אנו מצווים במצוות
עשה להגיע לדרגה גבוהה זו של אמונה,
כשם שאנו מצווים על שאר המעלות הגדר
לות של יראה ואהבת ה'.

זו הייתה מעלת האבות הקדושים,
אע"פ שלא זכו לענן, אך כל מעשיהם ע"פ
ה'. כמו שכתב הרמב"ן על יוסף (בראשית
כב,ד): כי אחרי שמחברון לירושלים היה
רק מהלך זמן מועט ואיך כתוב ביום השלי-
שי? שהיה תועה עד שביום השלישי ראה
ענן קשור, ע"ש. והיינו שלענן בפועל זכו
רק הכלל, אך דרגת האבות הייתה דרגת
"הענן" – שכל מעשיהם רק ע"פ ה'.

כל המעיין בהם ובפרט במאמר האחרון
בשב"ק בחקותי יזדעזע בראותו בי זאת
היתה "הזריעה האחרונה" שלו. להחזיק יחד
עם חיפזון השכינה הממהרת ואינה ממתנה,
וחייבים "לרוץ" עמה בלי שום שיהיו זמן ...

תקצר היריעה מהכיל כל פרשת מחלתו
מאז נפל למשכב ביום א' במדבר, ובוודאי
עדיין מצלצלת באזני השומעים קריאתו
פעם אחר פעם מתוך יסוריו "אדאנק דיר,
טאטינקע, פאר די יסורין" [-תודה לך,
אבאל'ה, עבור היסורים!].

ביומו האחרון עלי אדמות, ב' שלח י"ח
סיוון, היה ניכר שהוא יודע כי באותו יום
יילקח מאתנו. הוא סירב לאכול ונפרד מה-
רופא החרדי, ד"ר אדלר, שטיפל בו.

הדברים האחרונים ששמעו מפיו הקדוש
סמוך להסתלקותו היו "שהכל נהיה בדברו".
הגאון רבי יוסף קוסובר זלה"ה, מוותיקי תלמי
דיו, נזכרכי בזמנו האריך לבאר ברכת "שהכל"
ע"פ המובא מהגר"א על ברכת "ובורא את
הכל", בפסוק נאמר "ובורא רע", אלא דלישנא
מעליא נקט, אבל מ"מ משמעות אחת להם, כי
על כל מין קללה מברכין שהכל נהיה, כי הרע
מעורב בכל כשומר לפרי והוא עצם הבריאה".

וזאת הייתה כנראה מחשבתו האחרונה
וברכתו לבוראו בעת עלייתו למרום.

מתוך קונטרס האדם ביקר

סוד ענין התפילה

נאמר בהיכל הישיבה הקד' ביום הזכרון למרן המשגיח זצוק"ל – י"ח בסיוון תשע"ח

אלא, 'השמיעני את קולך', אותו הקול שכבר שמעתי במצרים. לכך כתיב 'השמיעני את קולך'. כיון שהתפללו, אמר הקב"ה למשה מה אתה עומד ומתפלל, כבר קדמה תפלתן של בני, לתפלתך. שנאמר מה תצעק אלי.

ואמנם, נס קריעת ים סוף היה מהלך מיוחד של חיזוק באמונה בהש"ת שנשאר לדורות, אבל סיבתו לא היתה לחזק את האמונה, אלא להעמיד לישראל את הקשר והשייכות ע"י תפילה. וכל סיבת הסכנה היתה בכדילהביא אותם לידי התכלית של - השמיעני את קולך. לאותו תפילה שהקב"ה מתאוה לתפילתן.

וע"ז הדרך אמרו במדרש (שה"ר רבה פרשה ב, ב) עה"פ יונתי בחגוי הסלע, תני דבי רבי ישמעאל, בשעה שיצאו ישראל ממצרים, למה היו דומין. ליונה שברחה מפני הנץ, ונכנסה לנקיף הסלע, ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפניו ולא היתה יכולה להכנס, שעדיין הנחש מקנן. תחזור לאחורה, לא תהי יכולה, שהנץ עומד בחוץ. מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באגפיה (בכנפיה) כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים. לירד לים לא היו יכולין, שעדיין לא נקרע להם הים. לחזור לאחוריהם לא היו יכולין, שכבר פרעה הקריב. מה עשו ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד (שמות יז) ויושע ה' ביום ההוא.

ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאוה לשמוע שיחתה. מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקון לקמפון. כשיצאו, מה עשה רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין לסכנה. והתחילה צווחת אבא אבא הצילני. אמר לה אילו לא עשיתי לך כך, לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני. אילו מצב

עיניהם למרום, ועשו תשובה, והתפללו. שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה' וכו'. באותה שעה היו עומדים, ולא היו יודעים מה לעשות. והיה הים סוגר, והשונא רודף, והחיות מן המדבר. שנאמר סגר עליהם המדבר וכו'. כיון שראו ישראל שהיו מוקפין מג' רוחות, הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה. שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה'. ולמה עשה הקב"ה להם כך אלא, שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. אמר ריב"ל, למה הדבר דומה, למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הלסטים. שמע המלך, והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, והיה מתאוה שתדבר עמו, ולא היתה רוצה. מה עשה המלך, גירה בה הלסטים כדי שתצעקו וישמע המלך, כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך לכך הייתי מתאוה, לשמוע קולך. כך ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר (שמות ב) ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויצעקו. מיד וירא אלהים את בני ישראל. התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת, [כיון שעדיין לא היה להם את הקשר והשייכות להקב"ה באופן נעלה כמו בעת צעקתם בתחילה] ולא היו רוצין. מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר ופרעה הקריב. מיד ויצעקו בני ישראל אל ה'. כלומר, הקב"ה הכניס את כולם לסכנה נוספת ונוראה, רק בכדי שיצעקו לעזרתו ואכן יבוא הצילם, שוב. ואז, כבר עם הנס המופלא של קריעת ים סוף.

ואמרו שם במדרש, באותה שעה אמר הקב"ה, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר (שה"ש ב) יונתי בחגוי הסלע. 'השמיעני קול' אינו אומר,

היום הוא יום הארצייט לאאזמו"ר מרן המשגיח זצוק"ל. לכבודו ולזכותו ראוי להעמיד את משנתו בעבודת התפילה, כפי שהגיש שזה השם והצורה של הישיבה.

כתב הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים פ"א א-ג) מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם. מפי השמועה למדו, שעבודה זו, היא תפילה. שנאמר ולעבדו בכל לבבכם. אמרו חכמים, אי זו היא עבודה שבלב, זו תפילה.

הרי שמצוות עשה מן התורה 'ולעבדו בכל לבבכם' תפילה. אכן לא הזכיר איזה תפילה. רק, להתפלל. אבל התפילה הזו, צריכה היא להיות 'עבודה שבלב'.

עוד מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות תעניות (פ"א א-ג) מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, וכו' ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויצעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, וכו' ובה"ג הוסיף אבל אם לא יצעקו ולא יריעו, אלא יאמרו, דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות.

הנה הוסיף לנו הרמב"ם, שאילו התפילה בעת צרה, 'הרי זו דרך אכזריות'. כלומר, בזה שקובע לעצמו שהצרה היא ממנהג העולם הר"ז אכזריות. זהו ההלכות שנאמרו בחובת התפילה.

ואמרו ז"ל (שמו"ר פ' בשלח כא, ו) עה"פ 'פרעה הקריב' ומהו ופרעה הקריב, שהקריב את ישראל לתשובה. א"ר ברכיה, יפה היתה הקרבת פרעה לישראל, ממאה צומות ותפלות. למה שכיון שרדפו אחריהם וראו אותן, נתיראו מאד, ותלו

תמיד של תפילה. בבחינה של בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. הנני משים את עצמי בשייכות עם הקב"ה, ע"י התפילה, ובכך זוכים לשפע מאיתו ית'.

ענין הקריאה כבר כתב הרמב"ן (ס"פ בא). וז"ל ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו. וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו. והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני-אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו 'בריותיך אנחנו'.

כאשר נעמיד אצלינו את התפילה במהלך כזה, נכיר ונדע, עד כמה יש בתפילה הרבה יותר מאשר אבי אבי הצילני. אלא כל האמונה וכל הבטחון שהננו מייסדים בחיינו, הכל מתקשר בקשר עם הקב"ה בתפילה. וכך לאחר התפילה, בו הננו נדרשים בכל עת לשוית' ה' לנגדי תמיד, זה מצב שנשאר למשך כל היום, כיון שהעמדנו אף עצמינו בשייכות וקשר להקב"ה, ועלינו לשמר את הקשר התמידי עם הקב"ה שהכרנו בתפילה.

והדברים מפורשים בכוזרי (מאמר ג אות ה) ... והסדר הזה של עבודת-ה' יום יום מימות השבוע בהכנעה מהנפש, כסדר המזון מהגוף, מתפלל לנפשו וניזון לגופו, ומתמדת עליו ברכת-התפלה עד עת תפלה אחרת. כהתמדת כח סעודת היום, עד שיסעוד בלילה. וכל אשר תרחק עת התפלה מהנפש, היא הולכת וקודרת במה שפוגע אותה מעסקי העולם ... כאשר מתפללים בכוונה, ומכניסים לעצמו מצב של 'זכרו שמו' בתמידות, צריכה להביא לידי מצב שכלל שהיום ממשיך והולך, כך נעשה לנו קודר ההתרחקות מהתפילה הקודמת. ובעת התפלה מטהר נפשו מכל מה שקדם. ויתקנה לעתיד, עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד שיתקן הנפש והגוף, וכבר נקבצו מותרים מקדירים עם אורך השבוע לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהתמדת עבודת יום עם מנוחת הגוף, ואז ירצה הגוף בשבת את אשר חסר לו מששת הימים, ויהיה נכון לעתיד.

התפילה היא לא רק לעכשיו, אלא זהו על כל העתיד. זהו זריעה, כדי שיהא בה קצירה. ממש כפי שאי אפשר שיהא דבר-שלם עם כל הכוחות, בלא שיהא לזה עץ מצמיח. כאשר האדם מתפלל בבוקר, מקבל הוא כוחות של אמונה, בטחון, לכל היום. ולזה אמרו ז"ל (ברכות כא) ולואי שיתפלל האדם כל היום. ואין הכוונה שישב בתפילה כל

וכך הוא במשה רבינו ע"ה שכאשר התענו ישראל במצרים, אמר להקב"ה 'ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה' (שמות ו', א). ובמדרש (שמ"ר פ' בשלח כג, ג) א' ד"א, אז ישיר משה הה"ד (שה"ר ד) נופת תטופנה שפתותיך. אמר משה רבון העולמים, במה שחטאתי לפניך, בו אני מקלסך.

א"ר לוי בר חייא, משל למדינה שמרדה על המלך, ואמר המלך לדוכוס שלו נלך ונלחם בה. אמר לו דוכוס אין אתה יכול. החריש המלך והלך בלילה בעצמו, וכבשה. ידע דוכוס, עשה עטרה והביא למלך. אמר לו העטרה הזו למה, אמר בשביל שחטאתי בדבר ואמרתי לך אין אתה יכול, כך אמר משה לפני הקב"ה יודע אני שחטאתי לפניך ב-אז. שנאמר (שמות ה) ומאז באתי אל פרעה, והרי טבעת אותו לים, לכך אני משבחך ב-אז, הה"ד אז ישיר משה ... עכשיו הבין משה רבנו שאותה הבנה שהבין בתחילה שאמר 'ומאז' לא היתה נכונה, כי זה היה חלק מתהליך של הישועה עצמה ! ולכן תיקן זאת ב-שירה והילול לה', באותו אופן של 'אז' ישיר. כדי להכיר שהצרה והישועה, הם באים במהלך אחד.

כאשר מבינים את מהלך הדברים, ודאי בעת צרה צריך להתפלל, וזהו 'חיוב' ככתוב בהלכה ברמב"ם. אבל כאשר כתב הרמב"ם, שהנמצא בעת צרה, ואינו מתפלל הרי זו דרך אכזריות. וזהו מפני שהוא אינו עושה את הדבר המיועד עבורו. שהרי הקב"ה אינו עושה את הצרה אלא רק בכדי שיתפלל, ובוה יש בידו סיבה גמורה לינצל מצרתו, ואם אינו מתפלל, זהו דרך אכזריות. כיון שחובתו להבין שהכל מאת ה', הצרה וההכרח לתפילה. וחוסר ההבנה, זהו נובע ממידה רעה.

אמנם אמרו ז"ל (ברכות כו) (תפילות, אבות תקנום. ועלינו להתבונן, שתפילות האבות לא היו בעת צרה שלהם. אצל אברהם כתיב 'ויקרא בשם ה'. לא היה בעת צרה. ולא אצל יצחק שכתוב 'ויצא יצחק לשוח בשדה'. וגם יעקב שאמר 'אפשר עברתי במקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי', לא היה טעם התפילה מחמת צרה. והרי כל המקור והיסוד של התפילות נתקנו ע"י תפילתם. אכן, יסוד תפילתם היה מחמת שזה היתה עצמיותם ומציאותם. היה מונח וקיים אצלם היסוד והמהות של התפילה מציאות תמידית של קשר ושייכות להש"ת, הכרה וידיעה שהכל תלוי בו ית'.

וזהו שמצינו באברהם אבינו דכתיב ביה 'ויקרא בשם ה'. לא כתוב כאן 'תפילה' אלא 'קריאה', ואעפ"כ תיגם אונקלוס 'צלי' קדם ה' והיינו תפילה. כלומר, כל קריאתם שיחם ושיגם היה לחיות כך כל העיתים, הנני נתון ומצוי במצב

זה, לא היית פונה אלי. אולי היית פונה, אבל לא במצב של 'עד כלות הנפש'. כשאין לך עזרה אחרת, זולתי, אני, הקב"ה, בזעקך אלי 'אבא אבא הצילני'.

נמצא לנו במהותה ותכליתה של התפילה. שאין המכוון שמחמת שהאדם נמצא בסכנה, לכן הוא מתפלל כדי להנצל מן הסכנה. אלא אדרבא מהלך הדברים הוא שהסיבה, זהו התפילה. והמסובב, זהו הצרה. הצרה ניתנה כדי שיתעורר האדם, להתפלל. ולהכיר שאין שום דבר חוץ מהקב"ה, זהו המטרה של הצרה, להביא את האדם לידי הכרה זו. וזהו מה שצריך האדם להשכיל ולידע בעת צרה, שכל מצבו הוא בכדי שיתקרב להש"ת בתפילה, ובוה לבד יש סיבה גמורה לינצל מהצרה.

עד כדי כך מצינו בגמ' (יבמות סד ע"א) א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. עוד שם בגמ' (ע"ב) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא שרה אמנו אילונית היתה, שנאמר ותהי שרי עקרה אין לה ולד, אפי' בית ולד אין לה, ע"כ. הרי דמצד הטבע היו אבותינו 'עקורים', לא היה דרך כלל להמשיכות זרעם. וכ"ז רק להעמיד את מצבם בתפילה להש"ת – אבי אבי הצילני, שאין דרך אחרת מלבד התפילה להש"ת.

וזהו שאומרים אנו בתפילה זורע צדקות מצמיח ישועות. מה הכוונה 'זריעה' ו'מצמיח' וכי הישועות צומחות. אלא המכוון הוא, שבאמת הצרה תכליתה להביא שהתפילה תהא זריעה, האדם מצוי במצב שהוא משקיע בזריעה בתפילה בשם ה', בכדי שתצא מזה התולדה. וא"כ זהו מהלך הדברים שהקב"ה משים אותו, שייגיע למצב בו הינו מוכרח להזריע את צדקתו, תפילתו, בכדי שתצא מזה תולדה של ישועות.

וע"ז הדרך מצינו בסליחות וממכה עצמה מתקן רטיה. הרי שזהו מהלך אחד של מתוך מכה, בעצם המכה, כבר מונח הזרעים של הרטיה לאותה מכה. כי זהו הסיבה שבגללה מביא הקב"ה את המכה, כדי לתקן ממנה עצמה את הרטיה.

וביותר מצינו ביעקב אבינו דכתיב 'ויאמר ישראל למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אח' (בראשית מ"ג, ו') ואמרו ז"ל (בר"ר פ' מקץ צא, י) מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה, אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר למה הרעותם לי, הדא דהוא אמר (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה' ומאלהי וגו'. כל המעשה והמאורעות שאירעו עם יוסף ואחיו, הכל נועדו 'להמליך' אותו, וכי שייך על חלק מחלקי הישועה לומר למה הרעותם לי. ועל כך היתה 'טענה' של ה' על יעקב אבינו.

זהו עבודת התפילה, להיותנו משמרים את מצבנו מתפילה עד לתפילה. תפילות של יום יום, של שבת, ושל חודש, כך במהלך ללא סוף.

אאזמ"ר זצוק"ל הרחיב הרבה, בחלק בו מאד קשה לנו העבודה של 'ליקר את התפילות'. וכמדומה שזה היתה כוונתו, שהתפילה נועדה ליטול ממנה כסדר כסדר את המצב של כל זמנינו. ואמר שהתפילה הוא השם והצורה של ישיבתנו. הזהרו בשם זה. אשר נקרא עליכם לבל תאבדו אותו, ולבל תשנוהו.

חובתנו לשמור את השם ואת הצורה שלנו בישיבה. זהו הבקשה המוטלת עלינו בפרט ביום היארציט, לחשוב מעט איך צריכה להיראות התפילה, איך ניטול תועלת ומה היא התועלת, ולא רק כדי לקיים המצוה, אלא כדי לקבל אנו הימנה תועלת של שינוי בכל תפילה ותפילה, לימוד תורה אמונה וביטחון, וכל המידות, בזה ניטול איתנו את התפילה, וכך נוכל לשמור את השם ואת הצורה של ישיבתנו.

התפילה, למען יזכור ולא ישגה ולא יעשה עבירה בכל שעה, כי בשעת התפילה לא יעשה עבירה. כאשר האדם יוצא לצרכי חייו, אז הוא 'צורך' לאותו מצב של תפילה של למען תזכרו.

האבות תיקנו לנו 'זריעה' ו'צמיחה' בזמנים ביום, כדי שיהיו מהם השפעות ממשיכות לכל מהלכי היום.

ואמר בזה אאזמ"ר 'כללן של דברים, האדם, כל מעשיו, פעולותיו, מחשבותיו, כל ימי חייו, כולם מחוברים ומדובקים מקשה אחת. ימי הנועורים, עם ימי הזקנה. יום אחד עם משנהו. מצד טבעי הדברים עצמם, אם רק האדם לא ינתק את החיבור, אם יניח אותם על מתכונתם וטבעם, מצד עצמם הענינים מחוברים ומדובקים, האדם הוא המנתק בכוונה המפריד בין הדבקים.

תכלית הקשר והשייכות שע"י התפילה בכדי שנוכל לשמר את מצבנו כדי להמשיך ולקבל מאותה השפעה. וחלילה לנתק את העץ, שאז ימות הפרי.

היום, אלא שתהא השפעה תמידית במשך כל היום כולו, מתפילותיו. ומה שהאבות תיקנו כמה תפילות, זהו כדי לחלק את משך היום להשפעות תמידיות לכל היום כולו.

האדם יכול לזכות לתפילות שחרית מרוממת ונעלה. אבל חייבת להיות השפעה של התפילה בבואנו ללמוד תורה, לעולם מחויב להיות במצב של 'יקרא בשם ה'". בכך צריך להעמיד את תוקף תפילותיו שיהא בהם השפעה על העתיד. כיון שזה טמון בכוחה של התפילה, להביא אותנו לידי השפעה תמידית של 'זכרו שמו'.

ובאמת שזאת ההשפעה אינה דווקא בתפילה אלא גם בקיום המצוות. וכמש"כ האבן עזרא (במדבר טו, לט) עה"פ והיה לכם לציצית, שכתב ... והנה מצוה על כל מי שיש לו בגד בארבע כנפים שיתכסה בו ביום תמיד, ולא יסירו מעליו, למען יזכרו. והמתפללים בטלית בשעת התפילה, יעשו זה בעבור שיקראו בקריאת שמע, והיה לכם לציצית, ועשו להם ציצית, רק לפי דעתי, יותר הוא חייב להתעטף בציצית בשאר השעות משעת

כוס תנחומים

הרב הגאון נחום קסטנר שליט"א

ר"מ בישיבתנו הק'

יושב שבעה על אביו

הננו שולחים את תנחומינו

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

No Personal Agenda

Harav Hagaon Binyamin Cohen Shlita

At the end of Parshas Behaalosecha, the Torah tells us that Miriam and Aharon spoke *lashon hara* about Moshe. The Rambam, at the end of *Hilchos Tumas Tzaraas*, writes that Miriam did not intend to speak disparagingly of Moshe Rabbeinu; after all, she was his older sister who brought him up and risked her life to save his. The Sifri, cited in *Sefer Chofetz Chaim (Hilchos Lashon Hara, Klal 8, Be'er Mayim Chayim)*, says that Miriam and Aharon actually had a constructive purpose in speaking about Moshe Rabbeinu – they spoke *lashon hara l'toeles*, which is permitted. They assumed that Moshe Rabbeinu's *kedushah* as a *navi* was no greater than theirs – they, too, were *nevi'im* – or that of the Avos, and none of them had been required to separate from their spouses. Moshe Rabbeinu, they thought, should likewise have stayed with his wife.

It is actually clear from the *pesukim* that this was the essence of their *lashon hara*, as they said: וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֵךְ בְּמִשְׁחָה דְבָר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דְבָר.

To this claim, Hakadosh Baruch Hu answered that Moshe Rabbeinu's *nevuah* was qualitatively different. To regular *nevi'im*, Hakadosh Baruch Hu speaks in a dream, the type of vision known as *מאירה שאינה מאירה*, while Moshe's *nevuah* was *אספקלריא המאירה*, as the *passuk* describes: פֶּה אֲסַפְקֵלְרִיא שְׂאִינָה מְאִירָה. אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמְרָאָהּ וְלֹא בְחִידִית וּתְמִנַת ה' יֵבִיט לְיִשְׂרָאֵל. Moshe Rabbeinu had to separate from his wife, unlike other *nevi'im*, because he was on an entirely different *madreigah*.

But Miriam and Aharon did not realize this, and their intention in speaking about Moshe Rabbeinu was *l'toeles*: they wanted to give him *tochachah* for having separated from his wife. We know that *lashon hara l'toeles* is permitted, so what was wrong with what they said?

The Chofetz Chaim explains that the problem was that they judged

what Moshe Rabbeinu did and spoke against him without asking him why he had done it.

But perhaps there is another reason why their words constituted *lashon hara*. The Gemara (*Shabbos 87*) states that Moshe Rabbeinu did three things of his own accord that Hakadosh Baruch Hu subsequently agreed to, one of which is that he separated from his wife. How do we know that Hakadosh Baruch Hu agreed to that? The Gemara says that it's because Hakadosh Baruch Hu instructed Moshe, after Mattan Torah: לֵךְ אִמְרָ לְהָם. וְיָאָתָה פֶּה עִמָּדִי עִמָּדִי. שׁוּבוּ לְכֶם לְאֹהֲלֵיכֶם. In other words, Hashem was saying that the Yidden should return to their tents and resume living with their wives (from whom they had separated during the *הגבלה ימי*), while Moshe Rabbeinu was to remain with Hashem, meaning that he should not return to his home.

If so, wonders Tosafos, how do we see that Moshe separated from his wife of his own accord? Perhaps he had no intention to separate from her, and did so only because Hashem instructed him *עִמָּדִי פֶּה עִמָּדִי*! How do we know that Moshe Rabbeinu took this step independently and only then did Hakadosh Baruch Hu agree to what he did?

Tosafos answers that we derive this from the fact that Miriam and Aharon spoke against Moshe Rabbeinu. Had Hashem instructed Moshe Rabbeinu to separate from his wife, Miriam and Aharon would not have criticized him for it.

Tosafos is still not satisfied with this answer, however, because even if Moshe Rabbeinu decided to separate from his wife on his own, Hashem approved of that decision. How, then, could Miriam and Aharon speak against Moshe?

A True Eved Hashem

The answer to that is that we have a principle that Hakadosh Baruch Hu guides people in the way they wish to go: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. Miriam and Aharon assumed that this was the reason Hakadosh Baruch Hu agreed to Moshe's actions. Moshe, they thought, had a personal agenda in separating from his wife, and because Hakadosh Baruch Hu gives a person *siyatta d'Shmaya* in doing what he wants to do, Hashem agreed to his decision.

We can suggest that their *lashon hara* was their assumption that Moshe Rabbeinu had his own personal agenda in separating from his wife.

Hakadosh Baruch Hu pointed out the error of this assumption in His response to them, when He said: לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. Moshe was an *eved ne'eman*, a trustworthy servant who was completely subservient to the desires of his Master. He would not have wanted anything that Hashem didn't want, and if he separated from his wife, it was only because he understood that that was Hashem's will.

In Shacharis of Shabbos we say: ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן לו קראת לו. Rav Nosson Wachtfogel notes that the next words of the *tefillah* – כליל תפארת בראשו נתת לו – are proof of the statement that Moshe was an *eved ne'eman*. From the fact that Hakadosh Baruch Hu put a crown on his head, we know that Moshe was a trustworthy servant.

This can be illustrated with a *mashal*. A king is wearing a crown and

wishes to take it off and put it down. Where should he put it down? If he places it on a servant's head, then the servant might become haughty and start thinking that he's the king and rebel. The best place for the king to place his crown is on a hook, because the hook is never going to say "I'm the king."

Similarly, from the fact that כליל תפארת בראשו נתת לו we know that Moshe was an *eved ne'eman*. He was merely a "hook" – meaning that anything he wanted was *ratzon Hashem*. Indeed, in informing us of Moshe's death, the Torah appends two words of description: וימת שם משה עבד ה'. Moshe was an *eved Hashem*, and that was Hashem's *hesped* of him. He wanted nothing but to do Hashem's will.

We are each obligated to strive to reach the *madreigah* of our ancestors, and we have to try to attain this level of making our will harmonious with Hashem's and live with the awareness that our job is to fulfill *ratzon Hashem* and desire what He wants. Then, we will be true *avdei Hashem*.

The Rambam explains that the mitzvah of זכור את אשר עשה ה' אלקיך requires us to contemplate what Miriam did. Perhaps part of what we are meant to contemplate is the idea that an *eved Hashem* does not have his own agenda – his desire is purely to do what Hashem wants.

Hakadosh Baruch Hu should help us be *zocheh* to become true *ovdei Hashem* whose *ratzon* is to fulfill His *ratzon*.

Gut Shabbos.